

корпоративной безопасностью в малом, среднем бизнесе и образовании: материалы Всероссийской научно-практической конференции. – М., 2004. – С.139-142.

3. Россинская Е.Р. Теория судебной экспертизы: учебник / Е.Р. Россинская, Е.И. Галяшина, А.М. Зинин; под ред. Е.Р. Россинской. – М.: Норма, 2009. – 384 с.

Дегтяренко М.А., здобувач кафедри
юридичної психології НАВС

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ПСИХОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУДОВОЇ УСТАНОВИ

Аналіз наявного світового та вітчизняного досвіду діяльності судового психолога переконливо свідчить про доцільність впровадження посади судового психолога в штатний розпис апарату суду, що дозволить на місці вирішувати низку перспективних та поточних питань, пов'язаних не лише з безпосередньою роботою суддів, але й із діяльністю персоналу апарату суду, іншими чинниками (поведінкою громадян, соціально-психологічним кліматом, екстремальними ситуаціями тощо), що суттєво впливають на здійснення правосуддя в межах конкретної судової установи.

Основні функціональні обов'язки судового психолога-консультанта, вважаємо доцільним окреслити за наступними напрямками:

- 1) професійний психологічний відбір;
- 2) психологічне супроводження судової діяльності;
- 3) професійно-психологічна підготовка працівників судової установи;
- 4) психологічна підтримка здійснення судової діяльності.

Стосовно *професійного психологічного відбору*, переважна більшість опитаних нами суддів (88,7% респондентів) відзначила його вагомість щодо працівників апарату суду, а 24,2% опитаних зазначили процедуру попереднього вивчення кандидатів як вкрай необхідну. З цим цілком погоджуються самі

працівники апарату суду - 40,0% опитаних працівників апарату суду відзначили його корисність, а 53,0% - окреслили обов'язковість здійснення професійного психологічного діагностування. Враховуючи наявність уточнених професіограм суддів, процедура психологічного відбору може згодом розповсюджуватись і на них.

Основними завданнями *психологічного супроводження судової діяльності* вважаємо наступні:

- психологічна підтримка адаптації працівників судової установи (суддів та працівників апарату суду) до умов роботи у відповідності до їх фаху та особистісних особливостей, проведення відповідної профілактичної та корекційної роботи; оцінка можливостей кваліфікаційного та посадового зростання працівників суду у відповідності до їх психологічних даних, участь в атестуванні і формуванні резерву на просування;

- своєчасне виявлення ознак девіантної поведінки працівників судової установи, проведення первинної психопрофілактики відхилень, вивчення ситуації, здійснення можливої психокорекції і, за необхідністю, формулювання пропозицій керівництву суду щодо вжиття необхідних заходів;

- надання психологічної допомоги працівникам судової установи після їх перебування в напружених ситуаціях, пов'язаних з виконанням посадових обов'язків, отримання психогенних навантажень, зниження працездатності тощо; вивчення, оцінка і прогнозування чинників, небезпечних для життя і здоров'я працівників судової установи, планування оперативних і довгострокових заходів щодо їх попередження і нейтралізації.

Основними завданнями *психологічної підготовки*, які можуть бути віднесені до компетенції судового психолога є наступні:

- формування впевненості в собі, своїй підготовленості, в можливості успішного подолання труднощів професійної діяльності, готовності до зустрічі з ними;

- набуття знань щодо можливих варіантів екстремальних ситуацій, їх сутності та способів реагування на них; формування психологічної стійкості щодо впливу характерних для судової

діяльності психотравмуючих чинників;

- тренування професійно значущих якостей (професійної спостережливості, професійної пам'яті, професійного мислення), вмінь і навичок виконання службових обов'язків в несприятливих умовах та управління своїми емоційними станами;

- формування вмінь користування психологічними методами і прийомами для підвищення ефективності вирішення професійних завдань.

Основними завданнями *психологічної підтримки здійснення судової діяльності* вважаємо доцільним визначити наступні:

- психологічний аналіз інформації по справах судового провадження стосовно обставин підготовки чи вчинення правопорушення (злочину), психологічних особливостей правопорушників (злочинців) та надання рекомендацій щодо планування заходів судового розслідування та процедури судового засідання;

- психологічний супровід кадрової роботи, комплектування службових колективів, з урахуванням психологічної сумісності і спрацьованості осіб, що входять до їх складу;

- здійснення психологічного портретування обвинувачених, потерпілих, свідків, позивачів та відповідачів, з метою прогнозування моделі поведінки в процесі судового розслідування;

- надання допомоги суддям щодо встановлення психологічного контакту з учасниками справ судового провадження, організації продуктивної взаємодії в процесі судового розгляду, нейтралізації конфліктів та здійснення психологічного впливу на несумлінних учасників шляхом консультування або особисто;

- психологічна підтримка переговорного процесу суддів та працівників апарату суду з відвідувачами судової установи з метою запобігання та нейтралізації конфліктів шляхом надання консультативної допомоги чи безпосереднього його проведення;

- надання термінової психологічної допомоги суддям,

працівникам апарату суду та іншим особам у випадках виникнення екстремальних ситуацій;

- надання консультативної та практичної допомоги працівникам судової установи (суддям та працівникам апарату суду) у взаємодії з різними верствами населення, в тому числі з представниками ЗМІ.

Землянська О.В., професор кафедри соціології та психології Харківського національного університету внутрішніх справ, доктор психологічних наук, професор

ПИТАННЯ СУДОВО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Судово-психологічна експертиза (СПЕ) являє собою дослідження, оцінку явищ державно-правової дійсності фахівцем у галузі психології. У сучасному суспільстві психолог усе частіше виступає як експерт із питань оптимального використання людського чинника у виробництві, управлінні, навчанні, охороні здоров'я, правоохоронній та іншій діяльності. СПЕ пов'язана з багатьма галузями психологічної науки (загальною, віковою, інженерною, медичною, педагогічною, юридичною). Особливо важливу роль психологічна експертиза відіграє в юриспруденції. Від її результатів часом залежить характер і зміст прийнятого у судової інстанції рішення про характер і обсяг відповідальності, форми і засобу впливу на правопорушника й ін. СПЕ традиційно використовується в кримінальному, цивільному й адміністративному процесах. Головною інстанцією в них виступає суд або суддя і спеціальне психологічне знання потрібне для забезпечення ефективності діяльності, у першу чергу, цих органів і офіційних осіб. На СПЕ поширюються ті загальні положення, котрі зафіксовані в чинному законодавстві і передбачають призначення експертизи взагалі.